

Rychlokurz češtiny pro Slovaný – metodická doporučení

V souvislosti se současnou situací jsme připravili metodická doporučení a **syllabus kurzu češtiny určeného pro náctileté studenty**, kteří jsou rodilí mluvčí slovanského jazyka a zároveň s češtinou začínají. Rychlokurz jsme jej nazvali proto, že Slované mohou z důvodu blízkosti jazyků postupovat ve výuce daleko rychleji.

Syllabus je vytvořen podle obsahu učebnice *Levou zadní I* a je rozplánován na **80 vyučovacích hodin**. Dozvíte se, na co se v těchto 80 lekcích zaměřit, co je možné z učebnice vynechat a kde hledat další materiály.

Učebnice *Levou zadní I* byla totiž vytvořena pro roční přípravný kurz ke studiu na střední škole. Používáme ji první 3 měsíce kurzu, což je celkem 360 vyučovacích hodin. Kromě ní však využíváme mnoho dalších aktivit a učíme ještě gramatiku navíc. Z tohoto důvodu jsme ve zkráceném syllabu museli některé části vynechat. V ročním kurzu máme heterogenní skupiny, Slované však mohou postupovat daleko rychleji.

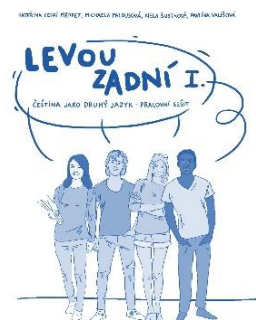
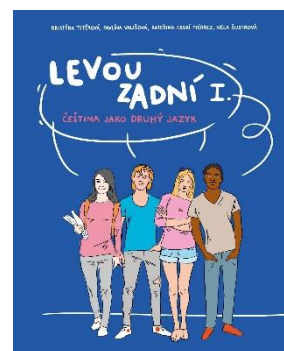
Tento materiál je určen především pro ty, kdo:

- pracují s učebnicí *Levou zadní I (LZ1)*
- učí češtinu jako druhý jazyk náctileté (11–18 let)
- začínají s výukou češtiny jako druhého jazyka (ČDJ)
- hledají inspiraci do výuky

Základní informace o učebnici

Učebnice *Levou zadní I* je určena pro úplné začátečníky a dovede studenty téměř do úrovně A2. Obsahuje základní komunikační témata (slovní zásobu, kterou studenti potřebují ve škole i mimo školu) a základní gramatiku (především přítomný, minulý a budoucí čas a pády v jednotném čísle). Učebnice vyučuje všechny základní řečové dovednosti (čtení, psaní, mluvení a poslech).

Na učebnici navazuje ***Pracovní sešit (PS)***, kde naleznete doplňující cvičení ke každé lekci a také cvičení na výslovnost, která se zaměřují na délky samohlásek, správný přízvuk, intonaci atd. a také propojují výuku výslovnosti s pravopisem.

K učebnici je možné využívat také **Gramatickou příručku** (zatím pouze jako e-book v nefinální grafice, ve finální a tištěné podobě již brzy). Jedná se o soubor tabulek k českému skloňování a časování. Naleznete v ní tabulky jednotlivých pádů, seznamy předložek a sloves, které se k nim vážou, a prostor, kam si studenti mohou k pravidlům psát svoje příklady. Pádové tabulky jsou dvojí – ty, které se řídí koncovkami, a ty, které se řídí rody a vzory (studenti si mohou vybrat, co jim vyhovuje). Najdeme tam i vysvětlení slovních druhů. Pozor však na to, že *Gramatická příručka* je doplňkem učebnic *Levou zadní I* a plánovaných učebnic *Levou zadní II a III* a obsahuje celou úroveň B1. Pro začátečníky tak musíme vybírat **pouze některé tabulky** (viz níže *Jak učit gramatiku* a *Sylabus*).

Kromě toho můžete využívat materiály na **webové stránce** www.ceskylevouzadni.cz, kde naleznete:

- všechny nahrávky ke stažení
- manuály pro učitele ke každé lekci
- testy ke každé lekci
- plakáty do třídy (gramatické, instrukce ve třídě)
- česko-ukrajinský slovníček ke každé lekci
- odkaz na mobilní výukovou aplikaci *Čeština levou zadní*
- odkaz na e-shop, kde si můžete koupit učebnici *Levou zadní I*, *Pracovní sešit* i *Gramatickou příručku*

Více informací k jednotlivým částem viz níže.

Další tipy do výuky můžete najít také na našem Instagramu [@cesky_levou_zadni](https://www.instagram.com/cesky_levou_zadni)

Učíme bez zprostředkovacího jazyka

Jak můžeme učit češtinu člověka, s nímž nemáme společný jazyk? Ze zkušeností považujeme za nejefektivnější cestu učit češtinu česky, tedy bez zprostředkovacího jazyka.

Střídání jazyků je pro studenty vyčerpávající, je to plýtvání jejich i naším časem a silami. Pro dobrou výuku je zapotřebí jednotné psychické naladění na češtinu bez neustálých „odskoků“ do jiného jazyka. Když student ví, že mu učitel porozumí jinak než česky, nesnaží se a ztrácí motivaci vyjádřit se česky. Z praxe dále vyplývá, že pokud učitel mluví důsledně česky, studenti se snaží mezi sebou dorozumět taky jen česky. A pro Slovany to platí dvojnásob. Pokud je mateřský jazyk studentů některý ze slovanských jazyků, můžeme od začátku těžit z pasivního porozumění, které využíváním češtiny ve třídě umocňujeme.

Více viz [článek](#) Lídy Holé o zprostředkujícím jazyce ve výuce.

Abychom si se studenty rozuměli, používáme:

- krátké a jednoduché věty a instrukce
- obrázky a piktogramy
- gestikulaci a dramatizaci
- příklady

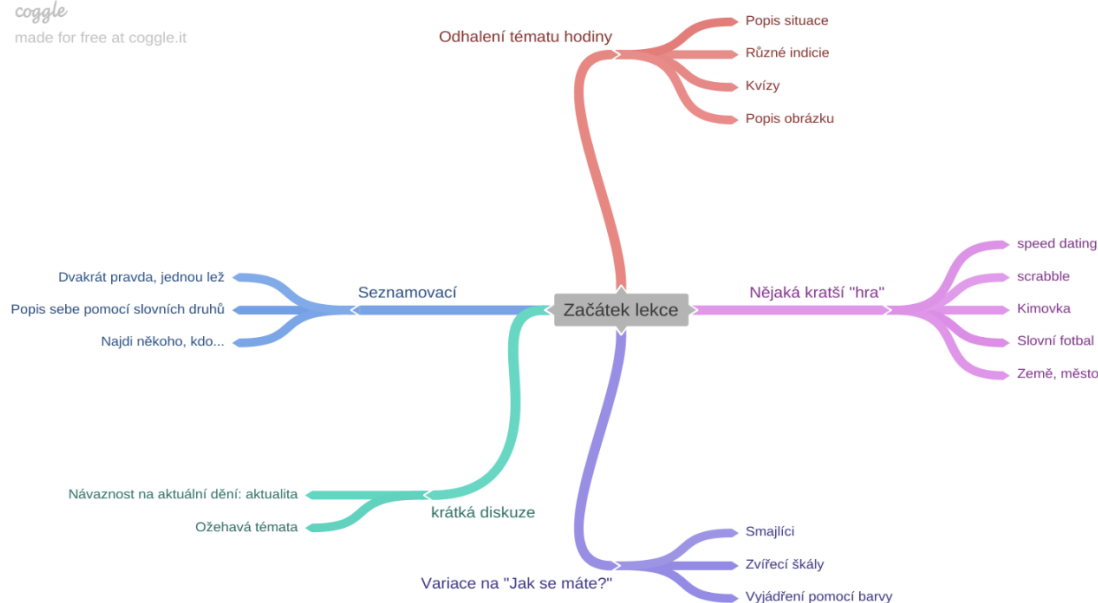
Jak zjednodušovat instrukce:

- ve třídě vyvěsíme **plakáty s instrukcemi** a frázemi ve třídě pak k nim odkazujeme
- **říkáme krátké a jasné instrukce**, které doprovázíme gestem
např.: „Dejte obrázek a slovo dohromady.“ (učitel současně ve vzduchu spojuje obrázek a slovo z pexesa) nebo „Otevřete si učebnici strana 28.“ (učitel současně otevírá učebnici tak, aby ji všichni viděli, a číslo stránky říká a píše na tabuli)

Dodržujeme osvědčené principy výuky češtiny jako druhého jazyka

- **Na úvod hodiny používáme warm-up, (a) nebo evokační aktivity**, díky kterým studenty naladíme na češtinu, zopakujeme předchozí učivo nebo jim představíme téma hodiny a zjistíme, co už umí a co ještě ne (např. slovní zásobu nebo gramatiku k tématu). Tyto aktivity se samozřejmě mohou prolínat.
 - **Warm-upy** neboli zahřívací aktivity jsou takové aktivity, kterými naladíme studenty na češtinu a zároveň se o studentech můžeme dozvědět nové informace, které nám je pak pomáhají zaujmout a procvičovat s nimi téma, které potřebují. Jsou to například hry na téma „Jak se máte?“, seznamovací hry, kratší hry a u pokročilejších i kratší diskuze (viz pavouk *Začátek lekce*). Tyto hry mohou také nenásilnou formou procvičovat a utvrzovat předchozí učivo. (Např.: Při hře „dvě pravdy a jedna lež“ procvičujeme minulý čas, pokud položíme otázku „Co jsem včera dělal/a?“)
 - **Evokační aktivity** neboli úvodní aktivity mají primárně uvést žáka do tématu, jak gramatického, tak obsahového. Před začátkem práce s textem například popisujeme obrázek, který se k textu váže, před výukou 7. pádu zas navazujeme na látku, kterou už studenti dělali a ptáme se: „Jak jezdíte do školy?“ „Autobusem, tramvají, vlakem...“ Studenti pak vidí, že už část tohoto gramatického jevu vlastně znají. (Viz pavouk „Začátek lekce – Odhalení tématu hodiny“.)

coggle
made for free at coggle.it

- **Učíme hravě.** Doplnování úkolů a cvičení v učebnici pravidelně obohacujeme o dynamické aktivity a hry (viz [manuály](#) pro učitele). Používáme prostor ve třídě a vše okolo nás, např. popisujeme třídu, ptáme se na věci na stole – co je to, jaké je to, čím je to apod. Nebojíme se studenty zvednout z lavic a dělat tzv. chodičky. Výuku to oživí a studenti si mohou procvičovat mluvení i gramatiku pouze ústně bez učebnice, což velmi pomáhá k zapamatování učiva.
- **Výuku doplňujeme obrázky a videi** souvisejícími s tématy. Obrázky i odkazy na videa najdete v manuálech pro učitele. Další zdroje videí, které doporučujeme do výuky ČDJ pro náctileté, viz níže.
- **Dáváme studentům v hodině prostor mluvit** a vyjadřovat se. Učitel/ka by měl/a být spíše organizátor práce ve třídě. Učitel/ka uvádí aktivity, klade otázky, pomáhá, ale větší část z hodiny by měli mluvit a být aktivní studenti.
- **Zařazujeme práci ve dvojicích/skupinách.** Po párových/skupinových aktivitách vždy děláme kontrolu. Když studenti mluví ve dvojicích, je důležité, aby si porozuměli, pomáháme jen, když o to sami požádají. Po aktivitě následuje kontrola (např. každého se ptáme na jednu větu ze seznamu otázek nebo každý student řekne něco o sousedovi apod.) a v této fázi již studenti musí odpovědět celou větou a jejich chyby opravujeme.
- **Mluvíme pouze česky a vyžadujeme to v hodinách i po studentech.** Používání zprostředkujícího jazyka je nenutí používat češtinu. V rámci heterogenní skupiny to navíc studenty může diskriminovat, pokud nemáme jeden společný jazyk. Vyvěsíme si ve třídě [plakáty](#) s instrukcemi a se základními frázemi jako např. *Jak se řekne...? Co znamená? Prosím? Můžu jít na záchod? Mám otázku!* apod. a vedeme studenty k tomu, aby používali češtinu i při komunikaci s učitelem/učitelkou.
- **Vedeme studenty k tomu, aby nepoužívali při čtení a psaní textů překladače/ slovníky.** Při čtení by se studenti měli naučit rychločtení a zvyknout si na to, že nemusí rozumět všem slovům v textu, ale i tak dokážou najít konkrétní informace nebo zjistit, o čem je text. Při psaní by se měli naučit používat slovní zásobu a gramatiku, kterou se učili a už ji znají. Výjimečně můžou hledat nějaká nová slova, ale měli by je hledat jednotlivě (ne celé věty v překladači!) a ve slovníku, který nabízí vysvětlení různých významů slova, např. [slovníky Lingea](#). Pokročilejší studenty učíme pracovat se slovníkovou částí [Jazykové příručky](#), kde můžou najít rod slova i konkrétní tvar, pokud si nejsou jistí.
- **Vytváříme bezpečné a příjemné prostředí.** Studenty chválíme, podporujeme a motivujeme je. Vedeme je k tomu, aby se ptali, když něčemu nerozumí. Chyba je přirozenou součástí procesu osvojování jazyka. Neopravujeme vždy všechny chyby, ale hlavně ty, které brání porozumění, nebo ty, které student dělá opakovaně.

Jak učit výslovnost

Česká výslovnost nestojí pouze na správném „ř“, největší problémy studentům dělají délky samohlásek a přízvuk (a u Slovanům to platí dvojnásob). V pracovním sešitě k učebnici *LZ1* máme v každé lekci speciální cvičení na výslovnost a v [manuálech](#) pro učitele je podrobně popsáno, jak s těmito cvičeními pracovat a jaké další aktivity, včetně pohybových, můžeme ve výuce využívat. Další tipy, jak na výuku výslovnosti, můžete načerpat [v krátkých videích](#) od naší kolegyně Michaely Paldusové.

Jak učit gramatiku

Gramatické tabulky v učebnici nejsou úplné, pracuje se vždy jen s omezeným počtem příkladů, které studenti potřebují k vyjadřování se k danému tématu. Proto doporučujeme výuku doplnit o komplexnější přehledy gramatiky, které najdete v **Gramatické příručce**.

Cílem není požadovat po studentech, aby se naučili všechno z těchto přehledových tabulek, ale aby měli možnost si procvičované jevy zasadit do kontextu jazykového systému češtiny. Je vhodné studenty od začátku vést k tomu, aby uměli s gramatickými tabulkami pracovat. Studenti by neměli koncovky hádat, ale měli by umět najít správnou koncovku v tabulce. Důležité je hlavně to, aby se naučili poznat rod slova a znali základní slovní druhy. To vše jim pomůže tabulky využívat.

Při výuce pádů v učebnici *LZ1* uplatňujeme principy parcelace gramatiky, tj. jednotlivé jevy neučíme komplexně, ale dávujeme je podle tématu a náročnosti. Postupujeme tedy vždy od významu k formě. Studenti se učí pouze některé koncovky (např. ženský rod ve 4. pádě j. č. v tématu *Pomůcky*, mužský rod se přidává v tématu *Rodina*), kompletní pád doporučujeme procvičovat až poté, co studenti proberou jeho jednotlivé části. Vždy studenty učíme spojovat si jednotlivé pády s konkrétními předloškami a slovesy. Seznam sloves a předložek, které jsou uvedeny v *Gramatické příručce*, však také parcelujeme. *Gramatická příručka* by měla sloužit jako doplněk k učebnicím *Levou zadní I, II a III* a plánované *Gramatické cvičebnici*, pokrývá tedy úroveň B1. Pro začátečníky ze seznamu vybíráme pouze několik základních sloves a předložek.

Ke každému tématu jsme vybrali základní přehledy z *Gramatické příručky* (viz *Sylabus*).

Co najdete na webové stránce www.ceskylevouzadni.cz

Nahrávky ke všem lekcím v učebnici i v PS

- poslechy lze poslehnout online nebo stáhnout ve formátu zip
- [přepisy všech poslechů](#) v jednom souboru si lze stáhnout dole na stránce pod nahrávkami

Manuály pro učitele ke každé lekci učebnice

- [obecně popsané aktivity](#) k použití při výuce (chodička, chňapačka ad.)
- tipy na doplňující aktivity k jednotlivým tématům
- obrázky, kartičky ad. aktivity k vytištění a nastřihání
- aktivity na procvičování výslovnosti (z *Pracovního sešitu*)
- řešení poslechů

2. pád – jednotné číslo

ukazovací zájmeno	přivlastňovací zájmeno	tvrdé přídavné jméno	měkké přídavné jméno	podstatné jméno
mužský rod životný				
toho	mého tvého jeho jejího	našeho vašeho jejich	mladého	jarního pána muže
mužský rod neživotný				
toho	mého tvého jeho jejího	našeho vašeho jejich	mladého	jarního hradu (lesa) stroje
ženský rod				
té	mojí tvoji jeho její	naši vaši jejich	mladé	jarní ženy růže písně kosti
střední rod				
toho	mého tvého jeho jejího	našeho vašeho jejich	mladého	jarního města moře kuřete stavení

* muž. rod než. (hrad): některá slova mají koncovky jako vzor les: -a (města: z Londýna, časové údaje: od května, další slova: bez chleba)

Testy ke každé lekci učebnice

- testy jsou zaheslované z toho důvodu, aby se k nim nedostali studenti
- heslo obdržíte po zakoupení učebnice
- obsahují čtení, psaní, mluvení, poslech i gramatiku z každé lekce
- poslechové cvičení v testech je určené ke čtení, není k němu nahrávka (učitel/ka si může zvolit přiměřenou rychlost čtení dle svých studentů)

Plakáty do třídy

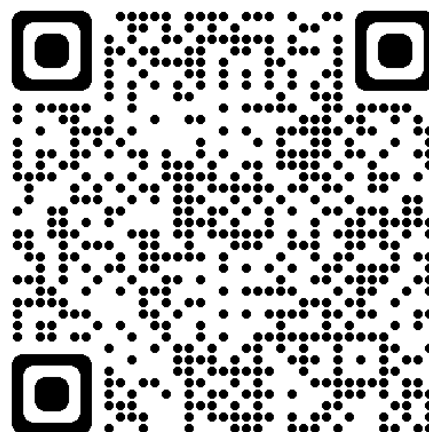
- instrukce ve třídě
- instrukce v učebnici
- užitečné fráze ve třídě
- souhlásky a samohlásky
- poznávání rodů
- přídavná jména
- časování sloves

Slovníčky ke každé lekci učebnice

- zde naleznete **česko-ukrajinský slovníček** k celé učebnici
- pokud neučíte studenty z Ukrajiny, ale z jiných zemí, v *Pracovním sešitu* je stejný slovníček, kde je sloupeček „česky“ a sloupeček „můj jazyk“, kam si studenti mohou sami doplnit překlad do svého mateřského jazyka
- více o vedení slovníčků ve výuce se více dočtete [zde](#)
- plánujeme doplnit slovníčky v dalších jazycích

Mobilní aplikace Čeština levou zadní

- mobilní výuková aplikace, která navazuje na učebnici *LZ1*
- interaktivní procvičování na webu nebo na mobilu/tabletu (Android, iOS)
- procvičování slovní zásoby i gramatiky
- pouze česky – každé slovo má obrázek, zvuk a krátkou definici
- typy cvičení i jednotlivé gramatické tvary se generují automaticky, takže sady otázek nejsou nikdy stejné
- můžete doporučit studentům na domácí procvičování nebo dělat společně ve třídě (pokud máte projektor nebo wi-fi)
- zde si lze stáhnout [plakátek](#) k vytištění a vyvěšení do školy, jsou tam informace o aplikaci i QR kód

Videa ve výuce ČDJ

Zde jsou tipy na videa, která můžete používat přímo ve výuce:

- [Čeština do školy](#) – videa a pracovní listy, která se zaměřují na komunikaci žáků ve škole
- [Czech It Up!](#) – videa k učebnicím *Czech It Up!*, lze používat i bez učebnice, doporučujeme hlavně úroveň A1 a A2
- [Trvalý pobyt](#) – výuková videa a pracovní listy k přípravě ke zkoušce A2 k trvalému pobytu, pro dospělé, ale některá témata se můžou hodit i náctiletým, např. první pomoc
- [Reality Czech](#) – videa, kde mluví rodilí mluvčí na různá témata, rozděleno dle úrovní, součást kurzu češtiny pro Američany, ale dá se používat samostatně
- [Krátké české zprávy](#) – poslech i text, krátké aktuality z ČR
- [Videokurz Čeština pro Ukrajince](#) – vysvětlení základních frází pro různé situace v ukrajinštině

Nebojte se využívat **autentická videa nebo písničky z YouTube** – když studentům připravíte jednoduché otázky k videu nebo vynecháte základní slova, která už znají, v písničce, bude to pro ně velmi motivační!

Další materiály do výuky

Podcasty pro studenty češtiny:

- [Hezky česky s Petrou Jiráskovou](#)
- [Čeština je hra](#)

Procvičování čtení:

- [Adaptovaná próza](#) – zjednodušená četba pro různé úrovně (A1: *O pejskovi a kočičce*, A2: *Pohádky, Brněnské legendy*),
- **Časopis AHOJ** – časopis pro studenty češtiny, vychází 4x ročně elektronicky, články pro různé úrovně, metodické plány lekcí pro učitele.

Nebojte se využívat **autentické texty** jako např. letáky ze supermarketu, jízdní řády, nápisy ve městě apod. Pomáhá to studentům orientovat se i v textech mimo učebnici.

Online cvičení:

- [Online-cvičení k učebnicích Česky krok za krokem a Čeština expres](#) – učebnice jsou pro dospělé, ale témata jsou často podobná (do úrovně A2 doporučujeme *Čeština expres 1–4* a *Česky krok za krokem 1*)
- [Umíme česky – ČDJ](#) – online cvičení na slovní zásobu (s překlady do ukrajinštiny), gramatiku i slovosled
- kde si sami můžeme vytvářet online cvičení pro svoje studenty: [Quizlet](#) – seznamy slovní zásoby s překladem, [Kahoot](#) – online kvízy, [Learning Apps](#) – jednoduchá online cvičení různého typu

Kde hledat další metodickou inspiraci

- [Úvod do výuky češtiny nově příchozích žáků z Ukrajiny](#) (Zuzana Janoušková, META) – videoseminář o tom, čím se liší výuka nerodilých mluvčích, jak postupovat a kde hledat materiály pro různě staré žáky
- **Výslovnostní [první pomoc](#)** (Michaela Paldusová) – tipy, jak učit výslovnost,
- [Metodická podpora](#) (ÚJOP) – metodická videa o výuce češtiny pro cizince a o výuce gramatiky, také si zde můžete stáhnout učebnici *Česky v Česku*
- [Nevyžádané rady pro začínající lektory](#) (Radim Ošmera) – praktické tipy, jak učit češtinu pro cizince

Autorky: Pavlína Vališová, Katka Vávrová, Linda Štencová, Michaela Nosková, Karolina Kenderová, Michaela Jiroutová